

POSÍLÁNÍ ČASOPISU SOCIÁLNÍ PRÁCE/SOCIÁLNA PRÁCA JE:

- podporovat schopnost české a slovenské společnosti řešit životní problémy lidí prostřednictvím sociální práce,
- podporovat kvalitu sociální práce a profesionalizaci praxe sociální práce,
- přispívat k rozvoji sociální práce jako vědní disciplíny a ke zkvalitnění vzdělávání v sociální práci,
- podporovat zájmy poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb.

V zájmu dosažení těchto cílů bude časopis v rámci obce sociálních pracovníků a s nimi spolupracujících a pomáhajících pracovníků jiných oborů podporovat:

- postoje, které považují odbornost a lidskost za rovnocenná kritéria kvality sociální práce,
- postoje, které kladou důraz na propojení teoretického zdůvodnění postupů sociální práce s její praktickou orientací na problémy klientů a jejich reálné možnosti,
- soudržnost všech, kteří se angažují ve prospěch řešení problémů klientů prostřednictvím sociální práce,
- otevřenou, odlišnosti chápající, poučenou a věcnou diskusi v rámci obce sociálních pracovníků,
- chuť a zájem sociálních pracovníků vidět sebe samé očima jiných.

POSÍLÁNÍ ČASOPISU SOCIÁLNÍ PRÁCE/SOCIÁLNA PRÁCA JE:

- podporovat schopnost české a slovenské společnosti řešit životné problémy lidí prostřednictvím sociální práce,
- podporovat kvalitu sociální práce a profesionalizáciu praxe sociální práce,
- prispievať k rozvoju sociálnej práce ako vedeckej disciplíny a k skvalitneniu vzdelávania v sociálnej práci,
- podporovať záujmy poskytovateľov a užívateľov sociálnych služieb.

V záujme dosazenia týchto cieľov bude časopis v rámci obce sociálnych pracovníkov a s nimi spolupracujúcich a pomáhajúcich pracovníkov iných odborov podporovať:

- postoje, ktoré považujú odbornosť a ľudskosť za rovnocenné kritériá kvality sociálnej práce,
- postoje, ktoré kladú dôraz na prepojenie teoretického zdôvodnenia postupov sociálnej práce s jej praktickou orientáciou na problémy klientov a ich reálne možnosti,
- súdržnosť všetkých, ktorí sa angažujú v prospech riešenia problémov klientov prostredníctvom sociálnej práce,
- otvorenú, odlišnosti chápujúcu, poučenú a vecnú diskusiu v rámci obce sociálnych pracovníkov,
- chuť a záujem sociálnych pracovníkov vidieť samých seba očami iných.

Sociální práce/Sociálna práca

Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci
Časopis pre teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci

Vydavatel: Asociace vzdělavatelů v sociální práci.

Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Číslo/ročník: 2/2008

Adresa redakce: ASVSP, Joštova 10, 602 00 Brno
tel.: +420 774 324 983

e-mail: socprace@fss.muni.cz

web: www.socialniprace.cz

Redakce: Bc. Pavel Bajer; Bc. Petra Zoubková;

Mgr. Zdeňka Dohnalová, Bc. Marie Žilavská

Obr. na titulní str: Sigurd Decroos, www.sxc.hu

Grafická úprava: Petr Hrnčíř (pethr@seznam.cz)

Korektura: Vilém Kmuniček

Evidenční číslo MK: MK ČR E 13795

ISSN: 1213-6204

Redakční rada: prof. PhDr. Anna Tokárová, CSc. (předsedkyně/předsedníčka), doc. PhDr. Libor Musil, CSc. (místopředseda/podpředseda), Bc. Pavel Bajer (šéfredaktor), Mgr. Martin Bednář, Ph.D., doc. PaedDr. Oldřich Chytil, Ph.D., PhDr. Eva Mydlíková, Ph.D., PhDr. Pavel Navrátil, Ph.D., PhDr. Mirka Nečasová, Ph.D., (výkonná tajemnice ASVSP), PhDr. Libor Novosad, Ph.D., (Společnost sociálních pracovníků), PaedDr. Milan Schavel, PhD, m.prof., doc. PhDr. Anna Žilová, Ph.D

Předplatné: studentské 99 Kč/ks, občanské 129 Kč/ks, organizační 229 Kč/ks, v knihkupectví 149 Kč/ks, sponzorské 1200/rok

Akademické statě procházejí dvojím recenzním řízením.

Otištěné příspěvky nejsou honorovány. Redakce si vyhrazuje právo upravit nevyžádané příspěvky do publicistické části.

SP SOCIÁLNÍ PRÁCE SOCIÁLNA PRÁCA

ČASOPIS PRO TEORII, PRAXI A VZDĚLÁVÁNÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI
ČASOPIS PRE TEÓRIU, PRAX A VZDELÁVANIE V SOCIÁLNEJ PRÁCI

2/2008
Ročník 8

Vydává Asociace vzdělavatelů v sociální práci
Spoluvydavatelem je Zdravotně sociální fakulta
JU v Českých Budějovicích

Společenská zakázka a naše odpovědnost

**Sociální pracovníci
jsou agenti změny ve společnosti**
(mezinárodní definice sociální práce)

Editorial	1	Fakta, vyhlášky	35	Akademické statě	60	Recenze	140
O čem se mluví	3	Pohledy na věc	40	Školy se představují	131	Akce, zprávy...	144
Anketa	32	Kvalita v sociálních...	49	Inspirace pro praxi	133		

Editorial..... 1

O čem se mluví

MPSV chce posílit kompetenci profesních asociací sociálních pracovníků.....	3
Česká sociální práce obvykle neplní úlohu vyvažujícího elementu mezi člověkem a společností	5
Na formulaci veřejné zakázky má velký vliv místní komunita, shodují se sociální pracovníci	9
Snažím sa naplniť objednávky klientov na služby, hovorí koordinátorka združení Návrat	10
Společnost sociálních pracovníků napomáhá rozvoji oboru	11
Profesní komora chce zvýšit prestiž sociální práce jako etablovaného profesionálního oboru.....	13
Asociácia chce prispievať k rozširovaniu odborných vedomostí a praktických zručností v sociálnej práci	14
V Německu je sociální práce vážený profesní stav.....	15
Činnost, kterou sociální pracovníci vykonávají, není americkou společností oceňována	17
Společenská zakázka a vzdělavatelé v sociální práci	19
V Prešove i Banskej Bystrici motivují studentov k občianskej participácii.....	22
Společenská zakázka terénní sociální práce.....	24
Dlouhá cesta pomáhá rodinám po úmrtí dítěte nalézt cestu zpět do života	26
Pracovní uplatnění sociálního pracovníka – aneb Na co si dát pozor při hledání zaměstnání	28
Hodnota sociálního pracovníka v procesu rozhodování o příspěvku na péči	30

Anketa

Otazníky profesních organizací sociálních pracovníků32

Fakta, vyhlášky...

Definice sociální práce, § 109 ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, Mezinárodní etický kodex sociální práce – principy, Etický kodex sociálních pracovníků ČR, Kompetence v sociální práci	35
Vyšší odborné školy vzdělávající v oboru sociální práce.....	37
Vysoké školy a obory, kterým Akreditační komise ČR udělila akreditaci pro obor sociální práce.....	38

Pohledy na věc

Co si myslí o sociální práci ministr, úředníci, odborníci i klient.....	40
V prvom rade má sociálna práca pomáhať, domnievajú sa úradníčka i sociálna pracovníčka.....	47

Kvalita v sociálních službách

Dokumentace o poskytování sociální služby – souvislosti a problémy jednoho standardu kvality v sociálních službách49

Akademické statě

L. Musil: Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“	60
J. Zita: Binární imaginace sociální práce. Sociální práce jako „tichá“ profese, nebo morfogenetická společenská instituce?	80
R. Janebová: Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relevantní kategorií v sociální práci?.....	90
Z. Dohnalová, L. Musil: Přínos sdružení Dlouhá cesta pro matky a rodiny vyrovnávající se se ztrátou dítěte.....	106
L. Klimplová: Monitoring a analýza kvalifikačních potřeb ve Švédsku	121

Školy se představují

Vysoká škola Sládkovičovo sa profiluje na reformnú paradigmu sociálnej práce..... 131

Inspirace pro praxi

Příprava sociálních pracovníků na terénní sociální práci s dysfunkčnou rodinou	133
Problémové, nezvladatelné chování klienta	136
Selbsttherapie aneb Jak jsem přestal pomáhat	138

Recenze 140

Akce, zprávy a oznámení 144

Otištěné příspěvky jsou povinnou literaturou pro studenty ZSF JU v Českých Budějovicích.

Časopis vychází čtyřikrát v roce a publikuje co nejširší spektrum článků relevantních pro sociální práci. Články mohou být zaměřeny na jakýkoliv aspekt praxe, výzkumu, teorie či vzdělávání. Časopis má následující strukturu:

- 1) Editorial
- 2) O čem se mluví
- 3) Anketa
- 4) Fakta, vyhlášky, zákony, dokumenty...
- 5) Pohledy na věc
- 6) Kvalita v sociálních službách
- 7) Akademické statě
- 8) Studentské práce
- 9) Školy se představují
- 10) Inspirace pro praxi
- 11) Recenze knih
- 12) Zprávy, akce, oznámení
- 13) Kontakty

Časopis je zaměřen na publicisticko – praktickou a akademickou část. V částech 7 a 8 jsou publikovány zejména texty, které referují o výzkumu a studentských pracích. V některých rubrikách (viz bod 2 Pokyny pro příspěvky do publicistických rubrik) nabízíme prostor pro publikování textů autorů z praxe (informace o zajímavých projektech, problematických skutečnostech výkonu profese atp.). Nároky na úroveň autorských textů určených pro publikaci v jednotlivých rubrikách jsou odlišné.

1) Pokyny autorům akademických textů
Redakce přijímá příspěvky, které odpovídají profilu časopisu. Zasláný příspěvek musí být určen výhradně pro publikaci v časopise Sociální práce / Sociální práce. Může se však jednat i o přepracovaný a doplněný text, který byl již dříve publikován v jiném časopise. Počet příspěvku od jednoho autora je omezen na dva za jeden rok.

Nabídka rukopisů a recenzní řízení

Akademickým textem se pro účely našeho časopisu rozumí výzkumná, popř. přehledová stať (teoretická, historizující aj.). Předpokladem zařazení příspěvku do recenzního řízení je skutečnost, že v textu autor systematicky pracuje s relevantními prameny, objasňuje výzkumnou metodologii a s ohledem na svůj výzkumný cíl prezentuje také zjištění. Vzhledem k profesnímu charakteru časopisu preferujeme texty, které obsahují vedle zmíněných aspektů také aplikační dimenzi, v níž autor objasňuje relevanci svých zjištění v kontextu sociální práce. Recenzní řízení je oboustranně anonymní a je prováděno dvěma na sobě nezávislými recenzenty. Studentské práce procházejí jedním recenzním řízením. Práce jsou posuzovány po stránce obsahové i formální. V případě potřeby může být práce vrácena autorům k doplnění, či k přepracování. Na základě posudků bude rozhodnuto o jejich přijetí či odmítnutí. Ve sporných případech rozhoduje předseda redakční rady. Redakci se prostřednictvím emailové komunikace zasílají dvě provedení rukopisu. Jedno z nich nesmí obsahovat žádné údaje, které by mohly vést k identifikaci autora. Druhé provedení příspěvku odešle v kompletní verzi.

Uveřejněná stať se stává majetkem časopisu a přetisknout její část nebo použít ji v jiné publikaci lze jen s citací původu.

Redakce si vyhrazuje právo provádět drobné stylistické úpravy. Nevyžádané rukopisy a přílohy se nevracejí

Rozhodnutí o vydání

O výsledku recenzního řízení je autor vyrozuměn. V případě potřeby je autor vyzván, aby dodal konečnou verzi práce elektronickou poštou.

Náležitosti rukopisu

Text musí být napsán v souladu s platnými jazykovými normami. Texty žádáme napsané písmem Times New Roman, velikost písma 12, styl písma Normální. Stránky nejsou očíslovány. Poznámky pod čarou lokalizujte výhradně na konec statí.

1. **Titulní strana** obsahuje výstížný a stručný název práce v češtině – nebo slovenský ekvivalent – a v angličtině, jména všech autorů, biografickou charakteristiku (do 50 slov) a v poznámce pod čarou také kontaktní informaci pro korespondenci.
2. **Český nebo slovenský abstrakt** v rozsahu maximálně 200 slov.
3. **Klíčová slova** v češtině (slovenštině). Použijte prosím max. dvouvýrazová slovní spojení.

4. **Abstrakt** v angličtině v rozsahu maximálně 200 slov.
5. **Klíčová slova** v angličtině. Použijte prosím max. dvouvýrazová slovní spojení
6. **Vlastní text** (rozsah maximálně 5 000 slov)
7. **Seznam citované literatury:** Autory žádáme, aby zvýšenou pozornost věnovali přesnému a korektnímu odkazování (viz níže). V textu se odkazuje uvedením autorova příjmení, roku publikace (Korda, 2002) a v případě, že se jedná o doslovnou citaci, také strany uvedené za rokem po dvojtečce. Seznam literatury je uveden na konci statě a je v něm uvedena pouze literatura, na kterou se v textu odkazuje. Seznam je uspořádán abecedně podle autorů a v případě, že se odkazuje na více prací téhož autora, jsou jeho práce uvedeny chronologicky. Jestliže se odkazuje na práce autora, které publikoval v tomtéž roce, jsou práce odlišeny uvedením písmena a, b atd. u roku vydání.
8. **Tabulky a grafy:** Tabulka nesmí být širší než 14 cm. Výška písma alespoň 8 – 10.

Při grafech použijte laskavě **výrazně** kontrastní barvy (upozorňujeme, že časopis je černobílý).

Citace a odkazy se uvádějí v souladu s ČSN ISO 690 (010197). Vybrané příklady zde uvádíme:

Monografická publikace:

PELIKÁN, J. **Základy výzkumu.** Praha: Karolinum, 1998.

Citace z monografické publikace:

FOUČKOVÁ, M. **Reinkarnace a hlubinná terapie.** In WHITTON, J. L. a FISHER, J. **Život mezi životy.** Brno: Bollingenská věž, 1992, s. 9–14.

Citace z časopisu:

WINTER, J. **Z trosek likvidace signál celé Evropy.** *Českomoravský profít*, 1995, roč. 6, č. 28, s. 10–11.

Internetové zdroje:

www.romove.cz/cz/ [on-line] [17. 11. 2003]

Studentské práce akademického charakteru: Autoři by měli usilovat o stejnou úroveň jako u akademických článků. Předpokládá se pouze částečná znalost a orientace v dané problematice. Použití literatury a citace jako u akademických statí jsou předpokladem pro publikování. Upozorňujeme autory, kteří chtějí zveřejnit zkrácenou verzi bakalářské nebo diplomové práce, že text nesmí zahrnovat obsah práce.

2) Pokyny pro příspěvky do publicistických rubrik

Příspěvky do rubrik Inspirace pro praxi, O čem se mluví, případně Pohledy na věc v publicistické části časopisu mají stanovený formát v rozmezí 50-150 řádků. Jejich konkrétní podoba bude upřesňována individuálně na základě dohody s redakcí. Redakce si vyhrazuje právo nevyžádané příspěvky odmítnout, či upravit podle svých potřeb. Příspěvky zasílejte bez přednastaveného formátování, bez odřázek a mezer mezi řádky ve formátu doc, či rtf, jednoduchém řádkování, ve formátu písma Times New Roman, velikost písma 12. Stránky nečíslujte. Použijte co nejméně poznámek pod čarou. Fakta, které považujete za důležité, pište rovnou do textu.

3) Pokyny pro formát knižních recenzí:

Rubrika Recenze nabízí prostor všem zájemcům, kteří chtějí seznámit ostatní čtenáře se zajímavými knihami z oblasti sociální práce a příbuzných oborů. Na zveřejnění recenze je nutno se předem domluvit s redakcí. Rozsah recenze je stanoven na 60–150 řádků, další náležitosti jsou stejné jako v případě posláni příspěvku do dalších publicistických rubrik. Recenze musí obsahovat bibliografický údaj o hodnocené knize (Daniela Vodáčková a kol.: Krizová intervence, Portál, Praha, 2002) a jméno autora recenze spolu s kontaktem.

4) Kontaktní údaje:

ASVSP – Sociální práce / Sociální práce

Joštova 10
602 00 Brno
tel.: +420 549 491 969 (články do publicistické části)
tel.: +420 549 493 586 (články do akademické části)
e-mail: socprace@fss.muni.cz

www: <http://www.socialniprace.cz>

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

rok 2007 kypěl událostmi spojenými se sociální prací: na jaře se velmi veřejně probíral případ týraného chlapce; ještě o něco dříve navrhlo ministerstvo práce a sociálních věcí zřídit nový, centrálně řízený Národní úřad pro zaměstnanost a sociální správu; v létě se probíraly změny sociálního systému zpřísňující podmínky čerpání dávek, zejména pro nezaměstnané; v Praze se zkušebně místo peněžních dávek vydávaly poukázky.

Všechny tyto děje byly v médiích často reflektovány, získaly pozornost veřejnosti a mnoho se o nich diskutovalo. Předseda vlády napsal do novin článek o sociální práci.

Nebyl pochopitelně jediný, k těmto událostem se vyjadřovali i někteří další politici a také odborníci, psychologové, ekonomové a jiní. Jen sociální pracovníci mlčeli. Jak tomu většinou bývá, zachovali mlčení, když se hovořilo o jejich tématech, o jejich způsobech práce, o jejich klientech. O sociální práci mluvil lecko, jen ne sociální pracovníci.

V těchto okolnostech se na podzim konala konference Hradecké dny sociální práce, kde v jednom z příspěvků zazněla kritika toho, že sociální práce nemá hlas, kterým by hovořila o svých klientech a o sobě, ve prospěch svých klientů a svůj. Také zaznělo, že se nepodílí na diskusi o tom, jaká je její společenská úloha, co od ní společnost očekává a co může sociální práce společnosti nabídnout. „Pojďme k tomu vyvolat diskusi,“ vyzval jeden z účastníků konference, místopředseda redakční rady tohoto časopisu. Jedním z posláních časopisu je právě angažovat se ve prospěch řešení problémů klientů prostřednictvím sociální práce a vést otevřenou, odlišnosti chápající, poučnou a věcnou diskusi. A tak čtete číslo věnované tématu společenské zakázky sociální práce a odpovědnosti sociálních pracovníků za ni. Co se očekává, že bude sociální práce dělat? Kdo tato očekávání utváří a vyjadřuje? A jak se na jejich formulaci podílí sami sociální pracovníci?

Toto číslo časopisu představuje pozvání k diskusi o úloze sociální práce v Česku a na Slovensku a vyzývá k tomu, aby sociální pracovníci a pracovnice hledali společný hlas

a naučili se jej projevovat tam, kde to vyžaduje zájem jejich klientů nebo jejich profese.

Do tohoto čísla jsme usilovali zapojit velký počet našich čtenářů – sociálních pracovníků. Obsah časopisu totiž neovlivňují pouze garanti a redakce, ale také vy respondenti, na něž se obracíme s otázkami k různým námětům.

Samotná práce na tomto čísle nás přesvědčila, jak palčivé téma jsme zvolili. Zjistili jsme, že sociální pracovníci stále nejsou zvyklí se ozývat – projevovat a veřejně obhajovat svoje požadavky vycházející z přímé s práce s klientem. Při tříměsíční přípravě tohoto čísla jsme oslovili více než sto osob, ale odpovědi jsme získali od méně než poloviny dotazovaných. Velké poděkování proto patří těm, kteří i přes svou zaneprázdněnost si dokázali najít čas, zamýšleli se nad mnohdy nelehkými otázkami a byli ochotni své názory zveřejnit.

Pojďme se tedy podívat, jaké informace k tématu čísla se nám podařilo získat. Rubriku O čem se mluví otevírají rozhovory s Martinem Žárským, ředitelem odboru sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, a Milanem Šveřepou, koordinátorem plánování sociálních služeb v Královéhradeckém kraji. K tématu společenské zakázky sociální práce se sice vyjadřují každý z jiné pozice a v odlišných pojmech, ale mezi jejich názory není nesoulad. Dále si můžete přečíst, jak vidí čeští a slovenští sociální pracovníci společenskou zakázku na obor, v němž pracují. Jeden z hlavních nástrojů, jak se může sociální práce projevovat, jsou profesní sdružení. Konkrétně představujeme Společnost sociálních pracovníků, Profesní komoru sociálních pracovníků a Asociaci supervízorů a sociálních poradců. Snažili jsme se získat informace nejen k činnosti českých s slovenských oborových sdružení, a tak se můžete dozvědět, jaké aktivity vyvíjí německé sdružení sociálních pracovníků a jaké je postavení oboru sociální práce v USA. V dalších dvou článcích informují čeští a slovenští vzdělavatelé v oboru sociální práce (tzn. vysoké a vyšší odborné školy), jak připravují své studenty na to, aby jako budoucí sociální pracovníci veřejně hájili zájmy nejen svých klientů, ale také zájmy sociální práce

jako svébytné profese, jež má ve společnosti nezastupitelnou roli.

Za přečtení určitě stojí názory v rubrice Pohledy na věc, kde jsme se zeptali vedoucích sociálních odborů na krajích i ve městech, představitelů místní samosprávy, vzdělavatelů, sociálních pracovníků a klientů a dokonce samotného ministra práce a sociálních věcí Petra Nečase, jak vnímají sociální práci. Vřele doporučujeme především pohledy sociálních pracovníků a starosty Chrudimi, který v nadšázce říká, že sociální práce by měla být pro klienty co nejefektivnější a pro zadavatele co nejlevnější.

V akademické části najdete několik článků dotýkajících se aspoň částečně tématu čísla. Libor Musil se zabývá otázkou, jak mohou čeští sociální pracovníci postupovat, pokud by se rozhodli přesvědčit zadavatele, že sociální práce může občanům nabídnout specifické služby, které neposkytují pracovníci jiných pomáhajících profesí. Stať Josefa Zity reflektuje sociální práci především jako nezbytnou instituci moderní společnosti, kde výpověď o ní je zároveň výpovědí o celé společnosti a jejím sociálním systému. V dalším příspěvku zkoumá Radka Janebová možnosti pro zavedení genderově integrovaného kurikula a praxe sociální práce. Podle jejího názoru jsou vzdělávání v sociální

práci a každodenní praxe stále necitlivé vůči genderovým nerovnostem. Článek Zdeňky Dohnalové a Libora Musila Přínos sdružení Dlouhá cesta pro matky a rodiny vyrovnávající se se ztrátou dítěte vychází z kvalitativního výzkumného šetření zaměřeného na pozůstalé matky, jež se v této organizaci angažují. Studie Josefa Gohoriho, Yoko Hosoe a Jana Sýkory přináší základní výsledky výzkumu zaměřeného na sociální síť japonských seniorů v zařízení sociální péče.

Sociální práce je velmi náročná a málo doceněná profese spojená s množstvím dilemat. Proto se na našich stránkách snažíme věnovat pozornost nejen práci s klienty, ale také přímo vám, sociálním pracovníkům. Naším záměrem je, aby se jedno číslo ročně zabývalo tématem tzv. „dovnitř oboru“. Téma společenská zakázka a naše odpovědnost jsme, jak se zdá, zvolili v příhodnou dobu, v čase dovolených, proto věříme, že najdete příležitost zastavit se a zamyslet se nad tím, co se očekává, že bude sociální práce dělat, kdo tato očekávání utváří a vyjadřuje a jak se na jejich formulaci podílí sami sociální pracovníci. K tomu vám přejeme odpočinutí a načerpání nových inspirací při vašich dovolenkových dnech.

Mgr. Milan Šveřepa, garant čísla
Bc. Pavel Bajer, šéfredaktor

Témata časopisu Sociální práce/Sociálna práca na rok 2008

- 1/2008 Sociální práce s lidmi s duševní nemocí** (garanti MUDr. Ondřej Pěč a MUDr. Josef Hašto), termín vydání: konec března
- 2/2008 Společenská zakázka a naše odpovědnost** (garant Mgr. Milan Šveřepa), termín vydání: konec června
- 3/2008 Podniková sociální práce** (garanti PhDr. Vladimír Frk, CSc., a PhDr. Michaela Tureckiová, CSc.), termín vydání: polovina října
- 4/2008 Duchovní rozměr v sociální práci** (garanti prof. Heinrich Pompey a prof. ThDr. ICDr. Anton Fabián, PhD.), termín vydání: konec prosince

MPSV chce posílit kompetenci profesních asociací sociálních pracovníků

Podle názoru Mgr. **Martina Žárského**, ředitele odboru sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, kvalitu a dopady působení sociální práce určuje míra poznání ve společenských a individuálních potřebách. Přiznává však, že pokud je společenská zakázka na obor sociální práce formulovaná účelově a ze sociální práce se stává sankční nástroj, tak svou úlohu nenaplní.

Naplnuje podle vás obor sociální práce společenskou zakázku?

Otázku si přeformuluji na: Jaká je společenská zakázka pro obor sociální práce? Podle mého mínění je sociální práce základním a primárním nástrojem sociální soudržnosti společnosti v kontextu solidarity mezigenerační, příjmové, kulturní apod. Sociální práci neurčuje výše dávek nebo třeba stanovisko justice. Kvalitu a dopady působení sociální práce určuje míra poznání ve společenských a individuálních potřebách. Věřím-li, že naše společnost již nebude podléhat scestným ideologiím, potom je základní ideou sociální práce podpora člověka v tom, aby dokázal prosazovat svá práva a oprávněné zájmy v situacích, kdy je tato schopnost z jakéhokoliv důvodu oslabena.

Obor sociální práce tedy z mého pohledu společenskou zakázku naplňuje, ale... Naplňuje ji v případě, že je takto společenská zakázka formulována. Pokud je formulována účelově a sociální práce je použita například jako sankční nástroj, potom je poslání sociální práce deformováno a musím se smutkem uznat, že v mnoha případech tomu tak je.

Jak osobně vnímáte dilema pomoc versus kontrola, které často řeší sociální pracovníci?

Kontrola není nadávka! Jde o to, jak je prováděna. Vyjdu-li z předchozího dotazu, pak je vždy otázkou, za jakým účelem je kontrola prováděna. Jestliže je mým cílem postupovat tak, abych trestal – nejde o dilema. Pokud budu kontrolovat tak, abych identifikoval modely chování, které mohou vést k sociálnímu vyloučení nebo k nějaké společensky uznané negativní sankci, potom mohu použít takové odborné postupy, abych tomu zabránil. Byl bych velmi rád, kdyby „kontrola“ byla kontinuálně

Mgr. Martin Žárský

rozpracovávána jako jedna z metod sociální práce.

Jak vnímáte v kontextu pomoci a kontroly zákon o sociálních službách? Posiluje úlohu pomoci nebo naopak kontroly sociálních pracovníků?

Zákon samotný neurčuje vývoj profese sociální práce. Mohl bych citovat ze zákona – např. z § 2, ale to by bylo asi alibistické. Pokud vám nepřipadne komické, že kontrola je součástí pomoci, přijměte to.

Co přinese podle vás v praxi tzv. reforma sociálního systému připravovaná MPSV, více kontroly, nebo spíše posílí úlohu pomoci?

Naše společnost v této době disponuje takovou mírou zdrojů, že je nezbytné, aby jejich využití bylo účelově vymezeno, což znamená, že pokud je například určeno, že příspěvek na péči

je určen „na péči“, potom je nezbytné, aby byl tento účel dodržován a přiměřeně kontrolován.

Jaký dopad budou mít tyto připravované změny na klienty sociálních pracovníků či na samotnou sociální práci?

Věřím, že oboustranně pozitivní. Dobrá a nezneužívaná sociální práce je ve svých kvalitativních dopadech na život společnosti nebo životní perspektivu jednotlivce nezpochybnitelná. Je jasné, že sociální pracovník vždy reprezentuje instituci, ve které je zaměstnán, a jeho práce tedy může mít jiný základ, ale jeho poslání musí být vždy stejné – pomoci člověku uplatnit svá práva a oprávněné zájmy, které jsou obvyklé ve společnosti.

Může přispět MPSV k tomu, usiluje o to, aby se sociální pracovníci zapojili do diskusí o účelu a podobě sociálního státu, sdělovali své názory na změny sociálního systému, propůjčovali svůj hlas klientům a zprostředkovali jejich zkušenosti a požadavky, jak jim to ukládá oborový etický kodex?

Myslím, že tomu MPSV trvale přispívá, ale nelze očekávat od ministerstva, že je schopno řešit každý jednotlivý problém. Domnívám se, že dobrou cestou je posilování kompetencí profesních asociací a k tomu může MPSV přispět hodně, a to například v rámci podpory rozvoje činnosti asociací z evropských strukturálních fondů.

Připravil Pavel Bajer

Česká sociální práce obvykle neplní úlohu vyvažujícího elementu mezi člověkem a společností

Jak říká garant čísla Mgr. **Milan Šveřepa**, koordinátor plánování sociálních služeb na Krajském úřadě Královehradeckého kraje, sociální práce se má podílet na formulování veřejné zakázky a poskytovat hlas svým klientům. V rozhovoru, který vychází z přednášky Reforma sociálního systému v kontextu pomoci a kontroly na konferenci Hradecké dny sociální práce 2007, se můžete dozvědět, z jakého důvodu se tak v Česku neděje a co lze učinit pro to, aby sociální pracovníci vyvolali debatu o společenské zakázce sociální práce.

Častým vyjádřením společenské zakázky sociální práce je konflikt pomoci a kontroly. Má sociální práce pomáhat svým klientům, nebo je jménem společnosti ukázkovat? Jaký je historický kontext tohoto vztahu?

Postupně se střídají období, kdy převládá jedno pojetí nad druhým, prolínají se a vzájemně obohacují. Těžko to ale vnímat jako evoluci, souvislý pohyb s vnitřním řádem. Pro sociální pracovnice je to spíše pobyt v odstředivce, jež neustále mění otáčky. Odstředivka jednou přidá, jindy ubere; jednou velí ukázkovat, jindy podporovat. V ní se odehrává sociální práce, vztah mezi klientkami a sociálními pracovnicemi. Jsou-li otáčky mírné, sociální pracovnice kmitají pomaleji, opisují kratší kruh, mají na svou práci a klientky více času, častěji se s nimi potkají. Přitvrdí-li se, ocitá se sociální pracovnice ve větším a rychlejším kole, s klientkou se potká zřidkavky a jen tak kolem ní proletí. Pedál odstředivky ovládá společnost, v níž sociální práce působí.

Jak z tohoto pohledu vypadá česká sociální práce? Pevně ukázkování, nebo podpora?

Rozvoj české sociální práce po roce 1989 provází nárůst zájmu o téma pomoci a kontroly. Od poloviny 90. let minulého století je sociální práce kritizována za zastaralý, ukázkový, ne příliš přátelský přístup. Vycházejí knihy, které ukazují nové, více otevřené možnosti vztahu mezi klientkou a sociální pracovnicí. Tématu se věnují univerzitní přednášky a semináře, desítky a stovky závěrečných prací. Z prací Kopřivovy, Úlehlovy či van der Laa-

novy se stává povinná četba každé sociální pracovnice.

Přelom tisíciletí sleduje přenos těchto idejí z univerzitních pracovišť a stránek knih do praxe. Vznikají a rozvíjejí se nové formy sociální práce, které vycházejí z konceptu pomáhání: nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, probační a mediační služba, terénní sociální práce či komunitní centra.

Pomáhání se rovněž promítá do systému sociální pomoci, stává se oficiálním dogmatem. Vychází *Bílá kniha v sociálních službách a Standardy kvality sociálních služeb*. Rozvíjí se komunitní plánování sociálních služeb. Všechno směřuje k posílení role klientů, k jejich většímu zapojení do řešení vlastní situace, k jejich uschopnění.

Tento proces završuje zákon o sociálních službách účinný od ledna 2007. Ze standardů kvality činí zákonnou podmínku, již musí naplnit poskytovatel sociálních služeb. Krajům ukládá povinnost plánovat sociální služby, v podstatě komunitním způsobem. A hlavně, vymezuje zásady sociálních služeb: jejich pomoc musí zachovávat lidskou důstojnost, musí vycházet z individuálních potřeb, musí podporovat rozvoj člověka a jeho samostatnost.

Jak tedy vnímáte zákon o sociálních službách, který vymezuje také úlohu sociální práce?

V této oblasti se skrývá úskalí. Zatímco pro sociální služby odstředivka zpomaluje, pro sociální pracovnice v úřadech otáčky rostou. Zákon o sociálních službách staví sociální pracovnice městských úřadů do role posuzovatelů životní situace klientek, rozhodujících

o přiznání, či nepřiznání dávky, kontrolují její využití.

Úlohu sociálních pracovníků ještě ztěžuje nepoměr mezi množstvím peněz, které lidé obdrží ve formě příspěvku na péči, a množstvím peněz, které na nákup péče skutečně použijí. Do sociálních služeb jde pouze malá část vyplacených miliard, stát je musí dále dotovat a sociální pracovníci jsou ty, co to mají zachránit – zvýšenou kontrolou, na co klientky peníze užívají.

Jaké může mít tato situace pro sociální práci důsledky?

Sociální pracovníci nemají prostor a čas na individuální práci s klientkou: posoudí ji podle předem stanoveného formuláře a tím jejich aktivita končí. Někde s jednou klientkou pracují jakoby dvě pracovníci – jedna obstarává písemnosti, druhá vyjíždí na terénní šetření, aby jich stihla co nejvíce. Je to absurdní, se sociální prací to nemá mnoho společného.

Důležité také je, že sociální práce se dostává do role, kdy stojí mezi člověkem a penězi, příspěvkem na péči. Teď má navíc ještě posílit svou kontrolní úlohu, sociální pracovníci mají více dbát na to, aby člověk příspěvek použil na nákup sociálních služeb. Jenže tento postup není v pořádku. Příspěvek na péči není k tomu, aby se vracel do nějakého systému, a už vůbec ne do sociálních služeb. Příspěvek na péči má pomoci lidem zajistit si takovou podporu, jakou ve své situaci potřebují. Jestli to bude prostřednictvím rodiny nebo institucionalizované sociální služby, to je úplně jedno. Podstatné je, že člověk má zajištěnu pomoc tam, kde mu vlastní síly nestačí.

Jaké navrhuje změny?

Posílit individuální sociální práci. Nikoli ale v tom směru, jak zamýšlí ministerstvo práce v novele zákona o sociálních službách, k důkladnější kontrole čerpání příspěvku. S návrhem novely jsem byl seznámen přímo na MPSV. Podle návrhu se chystá MPSV posílit právě kontrolní úlohu – více kontrolovat příjemce příspěvku, na co jej užívají. Dá proto obcím více peněz na sociální pracovníci, které budou kontrolu vykonávat, což samo o sobě není špatné, ale lidé opět nedávají příspěvek sociálním službám.

Je třeba pracovat individuálně s každou příjemkyní příspěvku na péči. Důkladně posuzovat její životní situaci, zvažovat s ní možné způsoby pomoci a navrhopvat vhodné řešení: v čem může pomoci rodina a v čem sociální služba, jakým způsobem přistupovat k pomoci, jak kombinovat pomoc rodiny a sociální služby, jak nakládat s přiznanou dávkou. A také zvolené řešení sledovat, nakolik je účinné a klientce vyhovuje a pomáhá, a pokud je třeba, tak ho změnit, upravit.

Nemůžeme přece člověku dát dva tisíce, nebo čtyři nebo víc a starej se – bez vysvětlení, bez podpory. Na jedné straně mu dáme peníze, na druhé před něj postavíme nový, několikanásobně dražší ceník služeb. Očekáváme, že se zachová podle naší představy, která obnáší nejen zajištění potřebné pomoci za svěšené peníze, ale také že si zajistí pomoc nejlépe u institucionalizovaných služeb, abychom je už nemuseli platit z dotací. Jenže on tuto naši představu nezná, těžko ji tedy může naplnit. A my jsme na něj naštvaní a peníze mu proto sebereme, nebo alespoň ztížíme možnost s nimi nakládat. Je to myslím další selhávání české sociální práce.

To jsou docela silná slova. Můžete svůj názor blíže vysvětlit?

Sociální práce je postavena na vyvažování vztahu člověka se společností. Vzpomeňme na školní schéma, kdy na jedné straně je klientka, na druhé společnost a mezi nimi sociální pracovníci přenášející z obou stran požadavky a očekávání. Sociální pracovníci má pracovat jak s klientkou, tak se společností. Pokud situace vyžaduje nějakou změnu, týká se obou stran.

Česká sociální práce tuto úlohu obvykle neplní. Věnuje se pouze klientce, zabývá se její situací, jejím chováním, prožíváním a zkoumá, jak je může změnit. Stává se jednosměrným nástrojem ukáznění. Je přitom ochotna udělat, cokoli si společnost usmyslí.

Skutečně vidíte stav české sociální práce tak negativně?

V roce 2007 dostaly, zjednodušeně řečeno, sociální pracovníci pokyn: Posuzujte žadatele o příspěvek na péči. A tak posuzují. Teď dostá-

Konzultace sociálního pracovníka a klienta ve službě sociální rehabilitace sdružení Práh. Foto: archiv sdružení Práh

vají pokyn: Kontrolujte je a hlavně zařídte, ať dávají peníze do sociálních služeb. A tak kontrolují a přesvědčují. Zanedlouho přijde pokyn příspěvky krátit a ještě více kontrolovat, a ony opět poslechnou.

Nevěnují se však tomu, jestli je to pro jejich klientky dobré, nebo špatné. Nezkoumají jejich situaci, potřeby a názory. Nesdělují je dál. Nesnaží se ovlivňovat sociální politiku a zákony tak, aby přinášely jejich klientkám prospěch. Prostě vykonávají.

Projevuje se podobný přístup i jinde než u příspěvku na péči?

V mnoha oblastech. Podívejme se například na politiku zaměstnanosti. Když se bavíte s lidmi z úřadů práce, alespoň v našem kraji, dozvíte se, že nezaměstnanost vlastně není, že není kde brát. Ti, kdo zůstávají v evidenci pracovních úřadů, jsou lidé, kteří jen tak práci neseženou, a když, dlouho ji neudrží. Jde o málo kvalifikované mladistvé, zejména ženy staršího věku, lidi s nedostatečnými pracovními návyky, obyvatele malých sídel, odkud

je obtížné a nákladné dojíždět. Jestliže jim nikdo práci nedá, k čemu jsou tvrdé postupy vůči nezaměstnaným? Ti lidé potřebují individuální podporu, nikoli uvrhnout do chudoby a nálepkovat jako příživníci a nemakačkové. Slyšíte ale od sociálních pracovníků podobné názory?

Nebo poukázky místo peněžitých dávek. Copak jsou všechny příjemkyně sociálních dávek hlupačky a podvodnice, abychom jim nemohli svěřit korunu? A jak na poukázky reagují, jak se jim daří s nimi zacházet, k jakým změnám vedou v jejich sociální situaci? Vnímají sociální pracovníci jejich názory a hovoří o tom, nebo opět jen vykonávají, co jim bylo nařízeno?

Je zde sociální práce od toho, aby vykonávala zadání společnosti, která jí platí?

Sociální práce jistě má vykonávat zadání toho, kdo jí platí, tedy společnosti. Součástí této zakázky je ale i to, že se bude na její formulaci aktivně podílet, že nebude jen trpně poslouchat a vykonávat vše, co se jí řekne.

Společnost od sociální práce očekává aktivní spolupráci, diskusi a hlavně obhajobu zájmů těch, jejichž hlas není běžně slyšet. Proto si tuto instituci vytvořila. Ne proto, aby byla přísná na chudé – to si mohla pořídít víc drábů.

Jenže sociální práce tuto svou úlohu neplní. Napadá mne, a berme to prosím jako metaforu, že je to takový zmetek – účel neplní, průbojná a nápaditá taky není a udělá, cokoli si vzpomenete. Není divu, že si jí nikdo moc neváží, kloudně ji neplatí, a když má chuť, občas si i kopne.

Opravdu vidíte roli sociální práce takto negativně?

Je vcelku jedno, jak tomu chceme říkat. Podstatné je, že to je zásadní úloha sociální práce – vystupovat v zájmu a ve prospěch svých klientek. Vnášet do veřejného prostoru jejich potřeby a požadavky, bojovat s nespravedlností a s předsudky okolí. Pokud toto nedělá, neplní dobře svou úlohu. Totéž platí i pro sociální práci jako profesi. Ona by se měla umět ozvat i ve svém vlastním zájmu, formulovat své postoje a potřeby a snažit se je prosazovat. Nikoli naříkat, jak jí společnost nemá ráda a špatně jí platí. Jestliže neumíme vystoupit a jasně pojmenovat svou úlohu a přínos společnosti, proč by nás měl někdo brát vážně?

Co je tedy možné dělat pro to, aby se situace změnila a sociální práce nebyla trpná vykonavatelka příkazů, aby se zapojila do diskuse o své podobě a aby skutečně zastupovala zájmy klientů?

Ozvat se. Za sebe i za klientky. Nejde o to, mít na všechno stejný názor a shodnout se, že poukázky nebo snižování dávek je špatné, nebo dobré. Podstatné je se tím zabývat, mluvit o tom. Co to přinese klientkám, co to pro ně znamená, jaké to pro ně má dopady? Co by potřebovaly jiného, dalšího, aby lépe zvládaly svou situaci? S těmito věcmi bychom měli

vstupovat do veřejné diskuse. Od koho jiného se to má společnost dozvědět než od sociálních pracovníků?

Myslím, že je potřeba opustit kanceláře, fyzicky i duševně. Měli bychom vstoupit do veřejného prostoru a nahlas promluvit: o svých klientkách, o jejich potřebách a o práci, kterou pro ně děláme.

Můžete uvést příklady, jak mohou sociální pracovníci vstoupit do veřejného prostoru?

Psát do novin, reagovat na témata, která se sociální práce týkají a o nichž nyní mluví všichni možní, jen ne sociální práce. Psát do novin o tom, co různé návrhy a opatření mohou udělat se životem našich klientek. O tom, co je potřeba změnit, aby se klientkám žilo lépe.

Účastnit se odborné debaty, číst oborové časopisy a psát do nich. Jen tak může sociální práce nalézt svůj hlas.

Nebo se zapojit do připomínkování zákonů, do činnosti politických stran, do pracovních skupin a vnášet sem témata a podněty týkající se sociální práce. Možností je spousta. Třeba vstupovat do profesních organizací. A chtít po nich, aby byly tím místem, kde se mohou sociální pracovníci potkávat a odkud mohou vést svou diskusi se společností. Rovněž mohou hledat společná témata a zájmy sociální práce, prosazovat je, vytvářet lepší podmínky pro činnost sociálních pracovníků.

Nebo se ptát, jestli s podobně aktivním přístupem počítá české vzdělávání sociálních pracovníků a jestli na něj připravuje. Učí se sociální pracovníci formulovat jasně a srozumitelně potřeby svých klientek a své profese a vystupovat s nimi na veřejnosti? Jsou vedeny k aktivnímu přístupu vůči společnosti, ke zkoumání opatření sociální politiky a jejich dopadů na klientky?

Možností je skutečně spousta. Důležité je chtít a umět je využít.

Připravil Pavel Bajer

Na formulaci veřejné zakázky má velký vliv místní komunita, shodují se sociální pracovníci

Činnost sociálních pracovníků určují v první řadě zákonná ustanovení. Nejdůležitějšími jsou podle oslovených sociálních pracovníků Listina základních práv a svobod a dále zákony vztahující se k profesi – zákon o sociálních službách, či podle zaměření organizace například zákon o sociálně-právní ochraně dětí nebo zákon o pomoci v hmotné nouzi.

Podle ředitelky Občanské poradny v Nymburce **Veroniky Pačesové** zákon o sociálních službách přesně definuje fungování konkrétních sociálních služeb včetně podmínek jejich poskytování a dalších pravidel. „*Kromě různých zákonů, vyhlášek a metodických pokynů k zákonům jsou to také vyhlášky měst a obcí a koordinátoři na úřadech jednotlivých krajů, kteří mi určují, co mám ve své pozici dělat,*“ říká **Milan Žalud**, kurátor pro dospělé při magistrátu v Hradci Králové.

Ředitelka občanské poradny rovněž připomíná, že roli sociálního pracovníka mohou ovlivňovat zástupci státní správy a samosprávy, veřejnost a místní komunita, které svými představami a připomínkami či náměty přispívají ke konkrétní podobě aktivit. Tyto představy následně srovnávají s vlastním systémem fungování služeb, vyhodnocují je a rozhodují se, zda a jakým způsobem se fungování služeb dále změní.

Sociální pracovníce **Edita Kremláčková**, která má zkušenosti ze dvou brněnských neziskových organizací, se kromě zákonů řídí standardy kvality sociální práce, popisem práce na svém pracovišti a také etickým kodexem sociálních pracovníků. Tyto normy považuje za základní formální rámce své role sociálního pracovníka. Pačesová rovněž upozorňuje na nezastupitelnou pozici uživatelů služeb-klientů a zájemců o službu-potenciálních klientů, kteří svými připomínkami modifikují podobu a charakter fungování služeb. „*Kromě jasně vymezených předpisů jsou důležité i jemnější okolnosti, které nikde přesně popsány nejsou,*“ domnívá se Kremláčková. Proto se řídí svými zkušenostmi získanými ze studia. Značně ji také ovlivňují zkušenosti z psychologického výcviku a supervize. Za důležitý považuje i svůj osobnostní profil, třeba otázku svědomí. „*Vlastně si myslím, že moji činnost ovlivňují nadřazení jen v základu, ostatní je věc formálních předpisů a osobnostních kvalit a zkušeností,*“ dodává.

Jak se konkrétně podílejí sociální pracovníci ve svých organizacích na určení veřejné zakázky? Brněnská sociální pracovníce si myslí, že nabídka služeb zároveň utváří prostor pro poptávku, což může být někde ošemetné. „*Kde je nabídka, nejspíš se najde někdo, kdo ji začne využívat, aniž by před tím něco takového chtěl. Sociální práce vytváří sebe samu, omezuje a přebírá kompetence za vlastní zodpovědnost klientů,*“ rozvíjí své úvahy Kremláčková, která žádá a využívá zpětnou vazbu od klientů. „*Svou činnost se snažím reagovat na jejich požadavky. Někdy ovšem víme nejlépe, co naši klienti potřebují,*“ říká s lehkou ironií v hlase.

V nymburské poradně reagují na požadavky státní správy, samosprávy a zejména místní komunity, která má na formulaci veřejné zakázky velký vliv. Žalud podotýká, že na určení veřejné zakázky má právo se podílet každý občan, on konkrétně se účastní vymezení veřejné zakázky vztahující se například k azylovým domům, domům na půl cesty a dalším zařízením souvisejícím s jeho pozicí sociálního kurátora. S jeho názorem koresponduje i postřeh Kremláčkové, která veřejnou zakázkou rozumí i komunitní plán. Komunitního plánování v městě Brně se zúčastnila zprostředkovaně, konkrétně podáváním podnětů přes své nadřazené.

Všichni tři sociální pracovníci se shodují, že existuje zadání, které by nepřijali. Konkrétně zmiňují především zadání, které není v souladu s etickými principy, dobrými mravy, existujícími právními předpisy. V poradně by neakceptovali ani zakázku ocitající se v rozporu s posláním jejich organizace a poskytovaných služeb.

Kurátor by nepřijal ani zakázku, z níž by mohl mít prospěch v podobě korupčního jednání. Stejně jako brněnská sociální pracovníce by odmítl zakázku neshodující se s jejich přesvědčením o prospěšnosti zakázky pro klienta.

Pavel Bajer

Snažím sa naplniť objednávky klientov na služby, hovorí koordinátorka združení Návrat

Koordinátorka Centra Návrat v Banskej Bystrici Mgr. **Dana Žilincíková** je spojená s týmto občianskym združením, ktoré sa zaoberá sociálno-právnou ochranou detí, už viac ako jedenásť rokov. Dva roky pracovala v tejto organizácii ako dobrovoľník. Od roku 1999 pracuje v Návrate profesionálne. Deväť rokov pracovala ako terénna sociálna pracovníčka a sociálna poradkyňa pre náhradné rodiny a v aktívnej advokácii opusteného dieťaťa, štyri roky sa zaoberá budovaním a poskytovaním dostupných a citlivých služieb pre rodiny v sociálnom riziku. Stejnú dobu sa venuje aj podpore rozvoja sociálnych pracovníkov a aktívnej supervízie. Venuje sa aj pedagogickej a publikačnej činnosti.

Kdo vám určuje, čo máte ve své roli dělat?

Časť môjho smerovania je podmienená misiou organizácie, v ktorej pracujem, respektíve jej víziou. A samozrejme mojím postavením v organizácii. Dalšia časť smerovania vychádza z toho, ako rozumiem tomu, s čím prichádzajú klienti, ako si ich témy konfrontujem sama so sebou, s mojimi kolegami a ako toto všetko komunikujem navonok. V tomto rozmere to, čo mám robiť, je často aj o tom, čo smiem, viem robiť, na čo si trúfam (moje skúsenosti, zručnosti, schopnosti, vedomosti a samozrejme kompetencie). A nepochybne časť môjho smerovania je určená legislatívou a politikou (európskou, národnou i komunálnou) a samozrejme stavom „občianskej spoločnosti“ – či a ako je akceptovaný hlas nešťátnych poskytovateľov služieb. Myslím však, že za týmto všetkým, čo som vymenovala, je moje vnútorné presvedčenie, že toto je moja úloha, toto je potrebné urobiť. Ale možno je to aj inak, iba ja tomu tak rozumiem.

Podíliť se na určení veřejné zakázky?

Áno. V istých situáciách sa ocitám v roli zástupcu klientov: ich potrieb, ich „objednávkou“. Ak je príležitosť, a to je relatívne často, snažím sa pretlmočiť tieto potreby, tieto „objednávky“, respektíve služby, ktoré by mohli

tieto objednávky naplniť. Je to veľká zodpovednosť. Zdá sa mi preto dôležité neustále si konfrontovať to, ako rozumiem tomu, čo potrebujú a chcú klienti, a to ako si to interpretujem a čo s tým robím. Pracujem v oblasti, kde je veľmi vážnych problémov, veľa tápania, hľadania, smutného a stereotypov a predsudkov v premýšľaní a poskytovaní pomoci. Existuje tu relatívne málo služieb, respektíve nie sú služby dostatočne vybudované alebo nie sú dostatočne dostupné. Keďže téma, v ktorej pracujem, sa týka rodín a detí, zdá sa mi podstatné podporovať dialóg vedúci k verejnej zakázke aj týmto smerom. A keďže sa to niekde darí a „objednávkou“ je každým rokom viac, som motivovaná podporovať tento dialóg aj inde a inak.

Existuje zadání, které už byste nepřijala?

Áno. Nemôžem robiť niečo, v čo neverím, alebo niečo, kde cítim „nekalé“ veci (predovšetkým v manažmente či financovaní). Rovnako mám svoje vlastné odborné stop: veci, kde nie som doma, etické stop a stop z hľadiska kapacít. A, áno, ešte ma napadlo, že by som neprijala robiť veci, ak nemôžem zabezpečiť kvalitu svojej práce prostriedkami a spôsobom, ktorý je pre mňa štandardom.

Pripravil Pavel Bajer

Kolektiv autorů: Kazuistické práce účastníků projektu Vzdělávání pro pracovníky sociální péče, Česká asociace pečovatelské služby, Praha 2008.

„V dnešní uspěchané době je pečovatelsví důležitou profesí. Stáří může být bolestné i krásné a na nás, pečovatelkách, je, aby bylo víc krásné a méně bolestné,“ připomíná ve své práci pečovatelka Zdeňka Hloužková. Tato úvaha se stala mottem publikace obsahující 104 nejlepších kazuistických prací pracovníků a pracovníků pečovatelské služby, kteří se v průběhu dvou let účastnili celorepublikového projektu Vzdělávání pro pracovníky sociální péče. Projekt připravila Česká asociace pečovatelské služby (ČAPS) a finančně jej podpořil Evropský sociální fond a státní rozpočet ČR. Každý ze 618 účastníků zakončil kurs kazuistickou prací zpracovanou na základě osobní zkušenosti z odborné péče o klienta.

Připomeňme ještě jeden citát z jiných knížky – Jiří Voskovec a Jan Werich: Korespondence I. V roce 1957 Jan Werich svému příteli do Ameriky napsal: „Je divné a od jinak moudré Přírody dosti neočekávané, že to zařizuje s lidmi tak, jak to zařizuje. Když jsi mladý, máš plno síly a výdrže, ale celkem hovno víš. Když jsi starý, věděl bys a chtěl bys toho udělat haldy, ale jsi unaven a končíš. Takže ta Příroda není bez vady.“

Příběhy klientů, viděné očima pečovatelek a pečovatelů, jsou právě o touze zůstat užitečný a vážený ve stáří i v nemoci. Vyjadřují někdy zklamání, že tomu tak není. Příběhy rovněž hovoří o moudrosti a osamělosti. Tím větší patří obdiv profesionální pečovatelské službě, která se na týdny, měsíce a často i roky stává nohama a rukama svých těžce nemocných klientů. Pojátkem všech příběhů je lidskost, která se stala samozřejmou součástí pečovatelské profese – nejrozšířenější sociální služby u nás. Úkolem této publikace je ukázat profil činností, se kterými se setkávají pracovníci v sociálních službách ve své každodenní praxi. Jednotlivé kazuistiky byly vybrány tak, aby zachytily co nejširší spektrum uživatelů služeb, různorodost prostředí, ve kterých bývají služby poskytovány, i pestrost využívaných forem práce pro zabezpečení klientů.

Jak dokládají kazuistické práce, profesionální pečující jsou vystaveni mimořádnému stresu – setkávají se s umíráním a bolestí, musejí překonávat stud klientů – ať už z toho, že jim s tak intimními úkony, jako je svlékání, koupel a krmení, pomáhá cizí člověk, nebo třeba z toho, že nezvládl výchovu dětí a potřebnou péči jim musí poskytovat pečovatel. Musejí trpělivě reagovat na hořkost uživatelů služby z toho, že byli zvyklí o sobě rozhodovat a nyní o nich rozhoduje někdo druhý. Zklamání, často pramenící z pocitu bezmoci, méněcennosti a samoty klienta, se často projevuje agresí – nedůvěrou, nadávkami, úzkostlivým mlčením, podezíráním a obviňováním. To všechno jsou závažné a citlivé otázky, které na každého pečujícího kladou velké nároky. K nim se ještě nezřídká přidává obtížné prostředí – špína, zápach, hmyz, domácnosti bez vody, s naprosto nevyhovujícím vybavením – i péče samotná, která ve své instrumentální části zahrnuje každodenní starost o lidi inkontinentní, s opruzeninami či proleženinami. Nepříjemnosti čas od času zažívá pečovatelka i s rodinou klientů. O co méně času mají blízcí lidé na společné chvíle s nemocnými rodiči a příbuznými, o to více puntičkářsky kontrolují provedené úkony, vytýkají chyby při péči a stěžují si na práci pečovatelek. A přitom všem je pečovatelská profese navíc i fyzicky náročná dřina, často srovnatelná s nejtěžší manuální prací, především jde-li o těžce nemocného, dlouhodobě ležícího pacienta.

Pečovatelská služba je oblastí, ve které jsou zaměstnány převážně ženy, a to ženy s nižším vzděláním. Tomu bohužel odpovídá i její prestiž na trhu práce a finanční ocenění. Přesto, jak je vidět z publikovaných kazuistických prací, nepostrádají pečovatelky a pečovatelé humor a lásku ke své profesi. Nechybí jim chuť získávat nové znalosti, učit se novým dovednostem a vyzkoušet je v praxi. České asociaci pečovatelské služby se podařilo díky publikovaným příběhům ukázat, co všechno pracovníci sociálních služeb umějí, ale také připomenout jejich významnou roli nejen v oblasti služeb sociální péče, ale i prevence.

Publikované příběhy se čtou jako napínavá detektivka. Zvědavost v nás vyvolávají popisy křehkého a laskavého pečování o lidi, kteří

kdysi byli úspěšnými lékaři, vědci, učitelkami, politiky, řediteli či řemeslníky. Publikace je také razantní odpovědí všem těm, kteří si stále pletou pečovatelky s uklízečkami. Z prací je patrné, že k modernímu pečovatelskému patří odborné znalosti, psychologické dovednosti i smysl pro týmovou práci. Pečovatelky při péči využívají supervizi, konzultaci s praktickými i odbornými lékaři, psychiatry, rehabilitačními pracovníky a zdravotními sestrami z domácí ošetrovatelské péče. Obdiv zasluhuje kombinace profesionality a lidskosti, která dokáže postavit na nohy seniory po několika mozkových příhodách, vrátí důstojnost dlouhodobě týrané postižené ženě, rozmluví uzavřeného agresivního seniora, zmírní hrůzu ženy s demencí ze sprchování, nasměruje pečovatelku k využití psychologického přístupu ke kverulantské klientce s obsedantní poruchou, před níž prchají ostatní pracovníci domova i spolubydliči. Silné jsou příběhy spojené s péčí o mladé ženy, které onemocněly nevléčitelnou nemocí, mají malé děti a rodina respektuje jejich přání žít doma. Pečovatelská služba je ve většině případů rovnocenná službě asistenční. Pečovatelská služba pomáhá klientům nejen z fyzických svízeli, ale vrací jim to hlavní, o co přišli dlouhodobým pobytem na lůžku nebo ztrátou svých nejbližších – důstojný život, částečnou či úplnou soběstačnost, a tudíž možnost zůstat doma, ve svém prostředí, a především smysl života a radost. Nejlepší kazuistické práce jsou vhodnými příklady dobré praxe pro studenty VŠ nebo VOŠ, oboru sociální práce či sociální pedagogiky. Jsou užitečnou a praktickou pomůckou i pro pedagogy i studenty středních škol.

Publikace vyšla na závěr dvouletého projektu *Vzdělávání pro pracovníky sociální péče*. České asociaci pečovatelské služby se podařilo využít originální metodiky: výukové předměty měly 28 odborných garantů – psychology a psychiatry, zdravotní sestry, lékaře, sociální pracovníce, ergoterapeuty a hygieniky, kteří vytvořili základní učební texty. V nich proškolili téměř 200 lektorů v osmi regionech. Podařilo se tak vytvořit celorepublikový, obsahově i kvalitativně jednotný vzdělávací systém a položit základy pro celoživotní

vzdělávání této profese. Kurzy přinesly komplexní a moderní pohled na pečování a pečovatelské služby. V průběhu každého běhu proběhlo 24 kursů. K výukovým předmětům patřily: První pomoc spojená s praktickým výcvikem; Zdravověda, v jejím rámci byla i přednáška o prevenci poranění u pečovatele; Krizová intervence; Základy péče o nemocné; Hygiena; Epidemiologie; Výživa – příprava pokrmů a speciálních diet; Estetika, kde se hovořilo o našich smyslech ve stáří, protetických pomůckách, ale také o image bez ohledu na věk a handicap; Úvod do psychologie a psychologie osobnosti; Stárnutí; Komunikace; Přehled sociálních služeb; Osobní asistence; Právní minimum; Bezpečnost práce; Dávky sociální péče; Aktivizační techniky; Péče o domácnost; Pomocné techniky pro zvládnutí stresu a vyhoření pro pracovníky sociální péče. Obsahová i formální stránka kursu byla tvořena na základě celorepublikového dotazníkového šetření mezi členskými organizacemi ČAPS. Absolventi kursů tudíž korespondují s představou zaměstnavatelů o „ideálně vyškoleném“ pracovníkovi sociálních služeb.

Jindřich Kadlec

Lenka Orgoníková, Zuzana Faldynová:
Vzdělávací a poradenské programy pro absolventy. AKLUB, Krnov, 2007.

Tato poměrně útlá publikace v podstatě představuje zkušenosti z realizace programů pro nezaměstnané absolventy na Krnovsku a Bruntálsku. Není nijak novým faktem, že absolventi škol jsou tzv. rizikovou skupinou na trhu práce, nicméně někomu by se mohlo zdát, že spojení pojmů *vzdělávací programy* a *absolventi* je poněkud zvláštní, vždyť absolventi právě ukončili vzdělávací proces (minimálně jeho první etapu), a proč tedy v tomto momentu vůbec uvažovat o dalších vzdělávacích programech?

Hned v úvodu však autorky čtenáři poměrně přehledným způsobem ozřejmí daný jev, respektive jeho příčiny a důsledky. Následující tři kapitoly představují základní typy programů zaměřených na nezaměstnané absolventy. První kapitola pojednává o vzdělávacích programech a rekvalifikačních kurzech, další kapitola se zabývá motivačními kurzy

a třetí vysvětluje systém poradenského servisu. Tyto kapitoly vždy nejdříve blíže specifikují dílčí aspekt problému nezaměstnanosti absolventů, na který ten který program reaguje, a následně popíší krok za krokem jejich konkrétní obsah. Velmi zajímavým doplňkem jsou poznámky a zkušenosti lektorů z realizace jednotlivých programů či kursů a také ukázky z příběhů konkrétních mladých lidí, kteří se ocitli v obtížné životní situaci nezaměstnanosti.

Poněkud zarážející jsou však genderově nesenzitivní názvy rekvalifikačních kursů. Názvy kursů jako je *obchodní manažer* a *asistentka moderní firmy* podle mého názoru posilují diskriminační praktiky na trhu práce a přispívají k jeho genderové segmentaci. Autorky sice zdůrazňují vazbu mezi volbou profese či studovaného oboru a situací na trhu práce, nicméně poněkud postrádám alespoň stručnou analýzu lokálního trhu práce zaměřenou konkrétně na srovnání reálné kvalifikace (nezaměstnaných) absolventů a potřeb krnovských a bruntálských zaměstnavatelů, zejména co se týká jejich požadavků na vzdělání, schopnosti a dovednosti pracovní síly.

Čtvrtá kapitola popisuje a částečně také shrnuje zkušenosti a poznatky z realizace jednotlivých programů a také přináší doporučení pro práci s danou skupinou a pro implementaci podobných programů. V poslední kapitole jsou prezentovány a stručně komentovány výsledky velmi jednoduchého dotazníkového šetření mezi nezaměstnanými absolventy na Krnovsku a Bruntálsku. Cílem šetření bylo zjistit, zda absolventi v průběhu studia získali nějakou pracovní zkušenost, jakým způsobem práci hledají, co od ní očekávají a jaká je jejich motivace k získání práce.

Publikaci lze zcela jistě doporučit jak samotným absolventům, tak pracovníkům úřadů práce, kteří realizaci obdobných programů zvažují. Mladým lidem na počátku pracovní kariéry (ale v podstatě i na počátku vzdělávací dráhy) pomůže uvědomit si možná rizika, kterým mohou být na trhu práce vystaveni. Pro sociální pracovníky na úřadech práce či v neziskovém sektoru může tato publikace posloužit jako inspirace, ale také jako kuchařka podávající podrobný recept, jak na to. Jen

bych ještě publikaci vytkla pochybení ve smyslu formálních náležitostí citací, neboť v seznamu citované literatury jsou uváděny tituly, které v samotném textu nejsou nikde reálně ocitovány.

Blanka Plasová

Vladimír Plesník: Dlouhodobý aktivizační program pro nezaměstnané. Reintegra, Krnov, 2007.

Předkládaná publikace působí spíše jako závěrečná zpráva z realizace konkrétního aktivizačního programu pro nezaměstnané. Publikaci chybí úvodní kapitola, která by čtenáři specifikovala její základní cíl a zaslala ji do kontextu, je proto poměrně obtížné odhalit konkrétní záměr autora, ale také cílovou populaci, kterou by měla publikace oslovit. K hlavnímu cíli publikace se v podstatě vztahuje pouze poznámka pod čarou číslo 8 (str. 17), kde autor uvádí, že „*tato publikace se věnuje především přínosům a vlivu dlouhodobého aktivizačního programu*“.

První kapitola se věnuje potřebám nezaměstnaných a motivům k práci, které popisuje a dokládá na výpovědích tří nezaměstnaných osob. Poněkud genderově stereotypně na mě působí výroky v rámci podkapitoly týkající se potřeby sociálních kontaktů, kde autor uvádí, že pro uspokojení této potřeby „*muži mohou chodit například na šipky, na fotbal, na karty nebo jen tak posedět do hospody*“, zatímco ženy podle autora „*mohou cvičit aerobik, chodit na společné akce rodičů s dětmi, mohou zajít s kamarádkami do cukrárny nebo se s nimi vzájemně navštěvovat doma*“. V následující kapitole jsou popsány cíle dlouhodobého aktivizačního programu pro nezaměstnané a také jeho jednotlivé prvky a obsah na konkrétním příkladu programu pro osoby se zdravotním postižením v lokalitě Krnovsko a Bruntálsko.

Návaznost mezi první a druhou (v podstatě nejobsáhlejší) kapitolou sice nemusí být každému zcela zřejmá, nicméně předpokládám, že autor chtěl poukázat na to, že daný program do určité míry reaguje na uvedené potřeby nezaměstnaných. Třetí kapitola se zaměřuje na vymezení charakteristik skupiny nezaměstnaných, která se zúčastnila programu popsaného v předchozí kapitole.

Hned v úvodu kapitoly se říká, že konkrétní výsledky realizace tohoto typu programů jsou závislé jak na profesním a osobnostním potenciálu nezaměstnaných účastníků programu, tak na situaci na daném trhu práce a také na kvalitě lektorů kursů. Nicméně se zde nakonec dozvíte pouze dílčí socio-demografické charakteristiky účastníků, ale pak již bohužel chybějí alespoň základní informace o dalších uvedených intervencích faktorech, a kapitola tak působí poněkud neúplně.

V posledních dvou kapitolách autor celkem zdařile hodnotí přínos a účinky aktivizačního programu. Ve čtvrté kapitole jsou hodnoceny z hlediska zlepšení postavení účastníků na trhu práce či přímého získání nového zaměstnání a v páté kapitole se autor snaží o prozkoumání vlivu programu na sociální důsledky nezaměstnanosti. Nicméně i zde citelně postrádám alespoň stručnou analýzu

lokálního trhu práce, případně i zhodnocení zmiňované kvality lektorů kursu, což by účinky programu vhodně dokreslilo a zasadilo do kontextu.

Domnívám se, že publikace může velmi dobře posloužit jako informativní příručka pro potenciální zájemce o daný program či pro jiné relevantní aktéry (např. pro zaměstnavatele). Pokud však měl autor v úmyslu oslovit i odbornou veřejnost, bylo by vhodné alespoň v závěru diskutovat příležitosti a limity daného programu, jeho kritické či problematické aspekty a uvést vlastní doporučení pro jeho realizaci. Aby publikace plnila vědeckou či analytickou funkci, musela by jít podle mého názoru více pod povrch. Co se týká formálních náležitostí, je nutné podotknout, že citace nemají standardní formát a navíc chybí i seznam použité literatury.

Blanka Plasová

Časopis Sociální práce/Sociálna práca – Ceny inzercie

2. nebo 3. strana obálky 160 x 230 mm	15 000 Kč
4. strana obálky 160 x 230 mm	18 000 Kč
Formát 160 x 230 mm – celá vnitřní strana číslo 1 a 2	8 000 Kč
Formát 160 x 230 mm – celá vnitřní strana	6 000 Kč
Formát 160 x 115 (80 x 230) mm – 1/2 vnitřní strany	4 000 Kč
Formát 80 x 115 mm – 1/4 vnitřní strany	2 000 Kč
Formát 40 x 67 mm – 1/8 vnitřní strany	1 500 Kč
řádková inzercie	150 Kč za řádku

Objednávky inzercie a kontakt na redakci:

ASVSP – Sociální práce/Sociálna práca
 Joštova 10, 602 00 Brno
 Tel.: +420 549 497 788
 e-mail: socprace@fss.muni.cz
www.socialni prace.cz

Požadované technické parametry:

- formát pdf, jpg (rozlišení 300 dpi), popř. Word
- černobílé zpracování

U celostránkové inzercie prosím počítejte s 3 mm spadavkou (přesahem mimo stránku) a 15 mm u hřbetu časopisu, které skryje vazba.

Na vaše přání inzerát zpracujeme. Za grafickou práci si účtujeme částku od 500 do 2 000 Kč.

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO 2008 Tuto objednávku vystřihněte a odešlete na adresu redakce	
Jméno a adresa objednatele (uvádějte prosím včetně čísla popisného a PSČ):	
Fakturační adresa (Uvádějte prosím tehdy, je-li fakturační adresa odlišná od adresy zasilací. Platí pro objednávky organizací.):	
tel./mobil:	e-mail:
IČO, DIČ objednatele:	
Závazně objednávám předplatné časopisu SOCIÁLNÍ PRÁCE/SOCIÁLNA PRÁCA: ☐ celý ročník 2008 (set 4 čísel) ☐ (vypište počet kusů)	
☐ ks 1/08 Soc. práce s lidmi s duševní nemocí ☐ ks 2/08 Spol. zakázka a naše odpovědnost	☐ ks 3/08 Podniková sociální práce ☐ ks 4/08 Duchovní rozměr v sociální práci
Prosím o zaslání minulých čísel (vypište počet kusů):	
☐ ks 4/07 Praxe a supervize v sociální práci ☐ ks 3/07 Sociální práce s lidmi se závislostí ☐ ks 2/07 Sociální práce s imigranty ☐ ks 1/07 Role sociálního pracovníka ☐ ks 4/06 Bezdomovectví* ☐ ks 3/06 Organizační kultura* ☐ ks 2/06 Domácí násilí** ☐ ks 1/06 Sociálně-právní ochrana dětí** ☐ ks 4/05 Probační a mediační služba** ☐ ks 3/05 Rovně příležitosti**	☐ ks 2/05 Sociální práce s rodinou** ☐ ks 1/05 Aktivní politika zaměstnanosti ☐ ks 4/04 Hodnoty a etika v sociální práci* ☐ ks 3/04 Komunitní práce* ☐ ks 2/04 Rodina a péče o seniory* ☐ ks 1/04 Standardy kvality v sociální službě* ☐ ks 4/03 Sociální práce v romských komunitách* ☐ ks 3/03 Teorie a metody sociální práce* ☐ ks 2/03 Děti a náhradní výchovná péče* ☐ ks 1/03 Vzdělávání
* Čísla označená hvězdičkou již nejsou dostupná v tištěné podobě. Můžeme Vám je zaslat v el. formátu (PDF – pro Acrobat Reader). Cena je shodná s cenou výtisku. V případě zájmu toto číslo odešleme na Vámi uvedenou e-mailovou adresu. Velikost souboru se pohybuje kolem 3 MB. ** Tato čísla si můžete zdarma stáhnout z našich webových stránek.	
Druh předplatného (zakřížkujte): ☐ studentské – 4 x 99 Kč za rok 2008: celkem 396 Kč ☐ občanské – 4 x 129 Kč za rok 2008: celkem 516 Kč ☐ pro organizace – 4 x 229 Kč za rok 2008: celkem 916 Kč Studenty (kromě MU) žádáme o zaslání potvrzení o studiu (možno i e-mailem scan ISiCu – oboustranně). Výtisky starších čísel časopisu (do roku 2005 včetně) prodáváme za nižší cenu oproti ceně za ročníky 2006 a 2007. Cena jednoho staršího výtisku činí: 189 Kč pro organizace, 89 Kč pro občany nebo 59 Kč pro studenty.	
Platbu provedu (zakřížkujte): ☐ složenkou ☐ převodem z účtu	
Adresa redakce: Časopis Sociální práce/Sociální práca • ASVSP, Joštova 10, 602 00 Brno • tel.: +420 774 324 983 (13–16 hodin) • fax: +420 549 491 920 • IČO: 49465619, číslo účtu: 777630001/2400 (E-banka) • e-mail: socprace@fss.muni.cz • www.socialniprace.cz	
Podpis/podpis a razítko:	